

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	3Obdo/2/2023
Identifikačné číslo spisu:	8118217427
Dátum vydania rozhodnutia:	29.02.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Jaroslava Fúrová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:8118217427.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jaroslavy Fúrovej a členiek senátu JUDr. Kataríny Pramukovej a JUDr. Andrey Sedlačkovej v spore žalobcu Petra Jarkovského, Prešov, Dúbravská 7010/81, IČO: 32 925 042, zastúpeného advokátom JUDr. Michalom Fecilňakom, Prešov, Jesenná 8, IČO: 37 941 623, proti žalovanému Mestu Prešov, Prešov, Hlavná 2907/73, IČO: 00 327 646, zastúpenému advokátom JUDr. Alojzom Naništom, Prešov, Sládkovičova 8, IČO: 35 519 193, o náhradu za vecné bremeno, vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 22Cb/233/2018, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Prešove zo 14. júla 2022 č. k. 7Cob/44/2021-524, takto

rozhodol:

I. Dovolanie o d m i e t a .

II. Žalovaný m á voči žalobcovi n á r o k na náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej len „súd prvej inštancie“) uznesením z 2. júna 2021 č. k. 22Cb/233/2018-446 (ďalej len „rozsudok súdu prvej inštancie“) rozhodol tak, že prvým výrokom žalobu zamietol a druhým výrokom žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Žalobca sa v konaní domáhal uloženia povinnosti žalovanému zaplatiť sumu 5 003,72 eura s príslušenstvom. Túto sumu si uplatnil ako náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva zákonným vecným bremenom v zmysle § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. o niektorých opatreniach pri majetkovoprávnom usporiadaní pozemkov pod stavbami, ktoré prešli z vlastníctva štátu na obce a vyššie územné celky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 66/2009 Z. z.“). Robil tak z dôvodu, že je vlastníkom pozemku zastavaného stavbou, asfaltovou plochou, vo vlastníctve žalovaného.

2. Z odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie vyplýva, že svoje rozhodnutie založil na nemožnosti poskytnúť ochranu žalobcovi, pretože výkon jeho vlastníckeho práva bol v rozpore s dobrými mravmi, keďže žalobca v čase kúpy vedel o stave pozemku. Poznamenal, že vyvoláva pochybnosti, či žalobca má záujem na trvalom usporiadaní vzťahov so žalovaným alebo na vytváraní zisku a ťažení z dôsledkov zmien v spoločenskom režime, ak uplatňuje rovnaké alebo podobné nároky voči subjektom verejného

práva. Uzavrel, že ...špekulatívne nadobúdanie vlastníckeho práva len za účelom vytvárania zisku v dôsledku právnych reziduí z minulosti nemožno hodnotiť ako súladné s dobrými mravmi, naopak v zmysle ust. čl. 5 Civilného sporového poriadku mu nemožno poskytnúť právnu ochranu... V tejto súvislosti poukázal na rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) z 2. júla 2019 vo veci Jarkovský proti Slovensku, sťažnosť č. 4014/12 (ďalej len „rozsudok ESLP vo veci Jarkovský proti Slovensku“), z ktorého vyplýva tento záver.

3. K uplatnenému nároku súd navyše uviedol argumentáciu vo vzťahu k forme náhrady a k premlčaniu. Podľa súdu prvej inštancie právo na náhradu vzniká iba jednorazovo tomu, kto bol vlastníkom zaťaženého pozemku ku dňu účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z. a premlčuje sa vo všeobecnej premlčacej dobe, ktorá uplynula 1. júla 2012.

4. O odvolaní žalobcu podanom proti uzneseniu súdu prvej inštancie rozhodol Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom zo 14. júla 2022 č. k. 7Cob/44/2021-524 (ďalej len „napadnutý rozsudok“) tak, že prvým výrokom rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a druhým výrokom rozhodol, že žalovaný má nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

5. Z odôvodnenia napadnutého rozsudku vyplýva, že súd prvej inštancie správne aplikoval § 3 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „OZ“), a to najmä ak vychádzal aj z rozsudku ESLP vo veci Jarkovský proti Slovensku. Ďalej odvolací súd poukázal na uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) z 27. mája 2021 č. k. III. ÚS 340/2021-21, ktoré je aplikovateľné aj v danej veci, pretože nároky vyplývajúce z obmedzenia vlastníckeho práva v podobe zastavania pozemku cudzou stavbou si mohli uplatňovať právni predchodcovia žalobcu, a teda jednorazovú náhradu za dodatočné zriadenie vecného bremena. V súvislosti s námietkou premlčania uviedol, že otázka premlčania nemá rozhodujúcu právnu relevanciu, keďže pre posúdenie nárokov žalobcu je najdôležitejší tzv. korektív dobrých mravov uvedený v rozsudku ESLP vo veci Jarkovský proti Slovensku, ktorý znemožňuje priznanie nárokov žalobcu uplatňovaných v tomto konaní (odsek 77. odôvodnenia napadnutého rozsudku). Na záver odvolací súd poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) a ústavného súdu, z ktorých vyplýva, že náhrada za zriadenie vecného bremena v zmysle zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 182/1993 Z. z.“) sa poskytuje jednorazovo, ktoré sú aplikovateľné aj na nároky vyplývajúce z vecného bremena podľa zákona č. 66/2009 Z. z.

6. Proti napadnutému rozsudku podal žalobca (ďalej aj ako „dovolateľ“) v celom rozsahu a v zákonom stanovenej lehote dovolanie, ktorým sa domáha jeho zrušenia a vrátenia veci odvolaciemu súdu na ďalšie konanie alebo vrátenia veci súdu prvej inštancie v prípade zrušenia aj rozsudku súdu prvej inštancie, a ktoré odôvodnil tým, že napadnutým rozsudkom došlo k porušeniu dovolateľovho práva na spravodlivý proces a tiež, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

7. V rámci nesprávneho právneho posúdenia veci namieta nesprávnosť právneho záveru odvolacieho súdu, že náhrada za vecné bremeno podľa zákona č. 66/2009 Z. z. je jednorazová a právo na ňu vzniklo dňom účinnosti citovaného zákona. Tu formuloval právnu otázku, od vyriešenia ktorej mal napadnutý rozsudok závisieť: ...Má náhrada za obmedzenie vlastníckeho práva k pozemku zákonným vecným bremenom povahu 1-rázovej náhrady, na ktorú vzniklo právo dňom účinnosti zákona 66/2009 alebo má povahu opakujúceho sa plnenia, na ktoré vzniká právo postupne až do definitívneho vyriešenia vzťahu k pozemku zaťaženého týmto vecným bremenom?... Dovolateľ má za to, že predmetná náhrada je opakovaná a právo na ňu vzniká samostatne za každý deň trvania vecného bremena do vykonania pozemkových úprav. Dovolateľ poukázal na právny názor ústavného súdu a sudcov ústavného súdu vyjadrený v ich odlišných stanoviskách spočívajúci v možnosti poskytnutia náhrady za zriadenie vecného bremena vo forme opakovaného plnenia a tiež na to, že odvolací súd ani najvyšší súd v jeho rozhodovacej praxi nezohľadnili osobitosti vecného bremena podľa zákona č. 66/2009 Z. z. spočívajúce v jeho dočasnom charaktere a v účele daného zákona. Podľa jeho názoru vecné bremeno trvá dokiaľ obec, resp. vyšší územný celok upraví majetkový vzťah k pozemku pod stavbou, pričom závisí len od

ich vôle, či dôjde k úprave. Vlastníci pozemkov nemajú žiadny zákonný prostriedok ako tieto subjekty donútiť k vysporiadaniu právnych vzťahov.

8. Taktiež v rámci nesprávneho právneho posúdenia veci namieta nesprávnosť právneho záveru odvolacieho súdu, že žalobcom uplatňovaný nárok je v rozpore s dobrými mravmi. Tu formuloval právnu otázku, od vyriešenia ktorej mal napadnutý rozsudok závisieť: Možno nadobúdanie pozemkov zastavaných stavbami vo vlastníctve tretích osôb a následné uplatňovanie si práva na náhradu za obmedzovanie vlastníckeho práva považovať za výkon práva v rozpore s dobrými mravmi? Dovolateľ má za to, že rozsudok EŠLP vo veci Jarkovský proti Slovensku na túto vec nedopadá, závery z neho vyplývajúce nemožno en bloc aplikovať v každom konaní žalobcu. EŠLP v danej veci neposudzoval konanie žalobcu, ale to, či žalobca mohol mať majetok v ponímaní čl. 1 protokolu č. 1 k dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (dohovor ďalej len „EDLP“), resp. nárok na legitímnu nádej na úspech v konaní. Podľa dovolateľa nemá vplyv na existenciu nároku jeho vedomosť o skutočnom stave pozemku, pretože tento sa spája s vlastníctvom pozemku bez ohľadu na osobu vlastníka a spôsob nadobudnutia vlastníctva. Taktiež podľa dovolateľa je výlučne na obci, resp. vyššom územnom celku (ďalej len „VÚC“), či pristúpi k vysporiadaniu právnych vzťahov k pozemkom pod ich stavbami a kedy to urobí. Navyše právne postavenie vlastníka stavby nie je dotknuté zmenou vlastníctva pozemku (ak nie je vlastník totožný), ktorý je ňou zastavaný. Zdôraznil, že si uplatňuje nárok, ktorý mu právo priznáva, pričom jeho uplatnenie nemožno považovať za výkon práva v rozpore s dobrými mravmi; nadobúdanie pozemku zastavaného stavbou a následné uplatňovanie práva na náhradu za obmedzovanie vlastníckeho práva nemožno považovať za zakázané konanie a ani za konanie zneužívajúce právo.

9. Čo sa týka porušenia práva na spravodlivý proces dovolateľ namieta, že napriek podstatným rozdielom medzi vecnými bremenami podľa zákona č. 182/1993 Z. z. a zákona č. 66/2009 Z. z., na ktoré aj bližšie poukázal, odvolací súd nevysvetlil aplikáciu súdnych rozhodnutí (uviedol rozhodnutia najvyššieho súdu vo veciach vedených pod sp. zn. 8Cdo/17/2019 a 3Cdo/49/2014), z právnych záverov ktorých vychádzal, hoci sa týkajú vecného bremena podľa zákona č. 182/1993 Z. z. Podľa názoru dovolateľa sa dané právne závery nedajú použiť na tento prípad.

10. Ďalej v rámci porušenia práva na spravodlivý proces poukazuje na námietku premlčania urobenú žalovaným vo vzťahu k náhrade za vecné bremeno za obdobie od 10. decembra 2015 do 10. marca 2016. Podľa dovolateľa súd mohol takú námietku akceptovať len v rozsahu, v akom bola formulovaná, a teda žaloba nemohla byť zamietnutá pre premlčanie nároku, navyše súd neuviedol žiaden dôvod, o ktorý by oprel svoje tvrdenie, že špecifickú námietku premlčania môže vzťahovať na celý nárok, a preto v tejto časti je napadnutý rozsudok nedostatočne odôvodnený a arbitrážny.

11. Dovolateľ namietal, že odvolací súd sa nevysporiadal dostatočne s jeho odvolacími námietkami. Konkrétne poukázal na námietku, že súd prvej inštancie rozhodol v rozpore s nálezom ústavného súdu z 12. októbra 2016 sp. zn. PL. ÚS 42/2015 a že na základe námietky premlčania urobenej žalovaným, tak ako bola formulovaná, nemožno vyhlásiť nárok dovolateľa za premlčaný, totiž ju nemožno vzťahovať na nárok en bloc.

12. Žalovaný sa k dovolaniu písomne vyjadril. Vo vzťahu k prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP uviedol, že odvolací súd rozhodol v súlade s rozhodovacou praxou najvyššieho súdu, keď vychádzal z právneho záveru o jednorazovej náhrade za zákonné vecné bremeno podľa zákona č. 66/2009 Z. z., ktorý je vyjadrený opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach (tieto aj uviedol). Čo sa týka dočasného charakteru vecného bremena, žalovaný uviedol, že vlastníci pozemkov zastavaných pozemnými komunikáciami je reálne obmedzený vo výkone vlastníckeho práva už viac ako 30 rokov, od prechodu vlastníctva pozemných komunikácií na žalovanú stranu do účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z. viac ako 18 rokov a ku dňu rozhodovania odvolacieho súdu ďalších 12 rokov. Tu poukázal na závery prijaté v rozhodnutí ústavného súdu č. k. III. ÚS 95/2020-17 a č. k. III. ÚS 340/2021-21, z ktorých vyplýva práve to, že k faktickému obmedzeniu pozemkov nedošlo až samotným zákonom č. 66/2009 Z. z., ktorý predstavuje len ďalší spôsob, ktorým zákonodarcia zmierňuje následky osobitnej majetkovej krivdy. Nárok z tohto obmedzenia bolo možné uplatniť už pred účinnosťou daného

zákona, ako aj sa domáhať priznania jednorazovej náhrady za zriadenie vecného bremena, pritom zostáva zachovaný nárok na poskytnutie náhradného pozemku v procese pozemkových úprav. Zriadenie vecného bremena zákonom č. 66/2009 Z. z. tak nemožno samo osebe považovať za vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva bez primeranej náhrady, ak sa možno domáhať primeranej náhrady vo forme jednorazovej, no premlčaniu podliehajúcej náhrady za zriadenie vecného bremena. Čo sa týka otázky dobrých mravov, poukázal na rozhodnutie ústavného súdu č. k. III. ÚS 684/2017-21, z ktorého vyplýva, že pri rozhodovaní o nároku na priznanie jednorazovej náhrady môže byť významnou okolnosťou pri posudzovaní jej priznania to, že „sťažovateľovi muselo byť už v čase, keď sa stal vlastníkom predmetného pozemku známe, že pozemok nebude môcť ani v budúcnosti užívať inak ako bežný užívateľ stavby pozemnej komunikácie“. V súvislosti so žalobcom a ním uplatňovanými nárokmi, či už z dôvodu bezdôvodného obohatenia, resp. náhradami za obmedzenie vlastníckeho práva zákonnými vecnými bremenami uviedol, že takéto uplatňovanie nárokov už bolo súdmi posúdené ako výkon práva v rozpore s dobrými mravmi. Tu výslovne uviedol konanie na súde prvej inštancie pod sp. zn. 28C/346/2008 a rozsudok ESLP vo veci Jarkovský proti Slovensku. Vo vzťahu k uplatnenému dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP žalovaný uviedol, že je neopodstatnený. Navrhol preto dovolanie ako neprípustné odmietnuť.

13. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala včas (§ 427 CSP) strana sporu, v neprospech ktorej bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je čiastočne prípustné, ako aj dôvodné, a preto je potrebné napadnutý rozsudok, ako aj rozsudok súdu prvej inštancie zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie súdu prvej inštancie (§ 449 ods. 1 a 2 CSP, § 450 CSP).

14. Podľa § 421 ods. 1 CSP, dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky,

- a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu;
- b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo
- c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

15. Podľa § 432 ods. 1 a 2 CSP, dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

16. Podľa § 3 ods. 1 OZ, výkon práv a povinností vyplývajúcich z občianskoprávných vzťahov nesmie bez právneho dôvodu zasahovať do práv a oprávnených záujmov iných a nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi.

17. Podľa § 449 ods. 1 a 2 CSP, ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší. Dovolací súd zruší aj rozhodnutie súdu prvej inštancie, len ak nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu.

K prípustnosti dovolania podľa § 421 a § 432 CSP

18. Úspešné uplatnenie dovolania z dovolacieho dôvodu podľa § 432 CSP je nevyhnutne podmienené záverom najvyššieho súdu o prípustnosti dovolania podľa § 421 CSP. Predpokladom prípustnosti dovolania pre nesprávne posúdenie veci je okrem iného, že dovolanie smeruje proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie. Táto podmienka je splnená, keďže odvolací súd rozhodoval o odvolaní proti rozsudku súdu prvej inštancie, ktoré bolo vydané v konaní na súde prvej inštancie, a to tak, že ho potvrdil.

19. Ďalší postup pri skúmaní prípustnosti dovolania smeroval k skúmaniu, či napadnuté rozhodnutie je v zmysle § 421 ods. 2 CSP a § 422 CSP rozhodnutím, proti ktorému nie je dovolanie prípustné. Vzhľadom

na predmet konania a výrok rozsudku súdu prvej inštancie, na napadnutý rozsudok sa nevzťahujú predmetné zákonné ustanovenia. Špecifikum tohto prípadu je, že žalobou bolo uplatnené právo na plnenie, ktoré však presnou sumou nevyčíslil, pričom prostredníctvom zmeny žaloby neskôr, v ďalšom kalendárnom roku túto vyčíslil na sumu 3 049,33 eura a o ďalšie 2 kalendárne roky na sumu 5 003,72 eura. V každom kalendárnom roku však bola odlišná mesačná minimálna mzda. V deň podania žaloby, a teda v kalendárnom roku 2018, bola vo výške 480 eur (nariadenie vlády č. 278/2017 Z. z., ktorým sa ustanovuje suma minimálnej mzdy na rok 2018); v kalendárnom roku, kedy bola pripustená prvá zmena žaloby, t. j. v kalendárnom roku 2019, vo výške 520 eur (nariadenie vlády č. 300/2018 Z. z., ktorým sa ustanovuje suma minimálnej mzdy na rok 2019) a v kalendárnom roku, kedy bola pripustená druhá zmena žaloby, t. j. v roku 2021 vo výške 623 eur [§ 9b ods. 1 písm. a) zákona č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov]. Znenie § 422 ods. 2 CSP považuje na účely určenia výšky minimálnej mzdy deň podania žaloby za rozhodujúci okamih, a to bez ohľadu na ďalší prípadný vývoj konania ohľadom výšky uplatneného nároku (či už zníženie v dôsledku spät'vzatia alebo zvýšenie v dôsledku zmeny žaloby). Výška nároku sa v zmysle § 422 ods. 1 písm. a) a b) CSP určuje podľa samotného výroku odvolacieho súdu, ktorý bol dovolaním napadnutý. Teda pre určenie jej výšky je rozhodujúca výška peňažného plnenia tvoriaceho predmet konania, ktorý v priebehu konania na súde prvej inštancie, ako aj odvolacieho konania mohol podliehať zmenám, a o ktorom bolo napadnutým výrokom rozhodnuté. Preto sa v tomto prípade musí skúmať, či výrok odvolacieho súdu týkajúci sa peňažného plnenia vo výške 5003,72 eura prevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy ku dňu podania žaloby. Vzhľadom na vyššie uvedené sumy minimálnej mzdy v roku 2018 je potrebné prijať záver, že dovolanie je v zmysle § 422 ods. 1 písm. a) CSP prípustné.

20. Takýmto postupom súd preskúma prípustnosť dovolania ešte pred tým, ako pristúpi k skúmaniu ďalšej podmienky prípustnosti, a to, či rozhodnutie záviselo od vyriešenia právnej otázky za situácie predpokladanej v § 420 ods. 1 písm. a), b) a c) CSP. Najvyšší súd pri tom nie je viazaný tým, ktoré konkrétne písmeno § 421 ods. 1 CSP dovolateľ označil (1VObdo/2/2020 a v rámci obiter dictum aj I. ÚS 51/2020). To, či záviselo rozhodnutie od vyriešenia určitej právnej otázky, možno vyvodiť len zo samotného dovolania, a to konkrétne z nesprávneho právneho posúdenia veci ako dovolacieho dôvodu vymedzeného v dovolaní spôsobom predpokladaným v § 432 CSP. Preto k skúmaniu prípustnosti dovolania v danom rozsahu najvyšší súd pristúpi až po tom, ako ustáli, že dovolateľka v dovolaní uviedla nesprávne posúdenie veci spôsobom predpokladaným v § 432 CSP (1VObdo/2/2020).

Výkon práva v rozpore s dobrými mravmi

21. Čo sa týka právneho posúdenia výkonu práva dovolateľa v rozpore s dobrými mravmi, najvyšší súd konštatuje, že tento dovolací dôvod bol vymedzený v súlade so zákonom, keď z neho vyplýva konkrétne právne posúdenie, ktoré považuje dovolateľ za nesprávne a v čom táto nesprávnosť spočíva. Možno zhrnúť, že podľa dovolateľa súd dospel k nesprávnemu právnomu záveru, ak považuje uplatnenie nároku na náhradu za zariadenie vecného bremena za výkon v rozpore s dobrými mravmi, a to aj za predpokladu, že nadobúdala pozemky, o ktorých vedel, že sú zastavané stavbou. Najvyšší súd neviazaný dovolateľom označenou právnou otázkou (odsek 8. odôvodnenia tohto rozhodnutia), vzhľadom na vymedzený dovolací dôvod nesprávneho právneho posúdenia veci, vyabstrahoval z textu dovolania nasledovnú právnú otázku (III. ÚS 580/2021): Je uplatnenie práva na primeranú náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva vecným bremenom vzniknutým podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. výkonom práva v rozpore s dobrými mravmi v zmysle § 3 ods. 1 OZ, ak žalobca (veriteľ) mal vedomosť, že nadobúda pozemok zastavaný stavbou. Ide tak o spresnenie, ktoré zodpovedá príslušnej právnej úprave. Dovolenie, ale aj samotné odôvodnenie uznesenia súdu prvej inštancie nie sú po formálnej stránke presné, keď sa poukazuje na právo v rozpore s dobrými mravmi, nie jeho výkon, alebo že ide o vlastnícke právo, nie výslovne právo na náhradu, alebo že nadobúdanie pozemkov je špekulatívne, nie uplatňovanie práva na náhradu. V konečnom dôsledku z obsahu týchto procesných úkonov však jednoznačne vyplýva právny záver (ktorého nesprávnosť sa dovolaním namieta), že uplatnenie práva na náhradu je v rozpore s dobrými mravmi.

22. Napadnutý rozsudok však nezávisel od vyriešenia dovolateľom sformulovanej právnej otázky,

upravenej najvyšším súdom. Ako bolo vyššie uvedené, súd prvej inštancie založil svoje rozhodnutie na závere, že výkon vlastníckeho práva dovolateľa bol v rozpore s dobrými mravmi; v dôsledku rozporu s dobrými mravmi nemohol súd prvej inštancie poskytnúť dovolateľovi ochranu (odsek 2. odôvodnenia tohto uznesenia). Právne posúdenie veci, ktoré považuje dovolateľ za nesprávne, ale nevychádza zo zisteného skutkového stavu. Dovolateľ neuvádza v rámci vymedzenia dovolacieho dôvodu také skutkové okolnosti, ktoré boli súdmi nižšieho stupňa podriadené pod skutkovú podstatu právnej normy obsiahnutej v § 3 ods. 1 OZ, a teda na podklade ktorých pristúpil k aplikácii danej právnej normy.

23. Totiž na pozemku, ktorý dovolateľ nadobudol kúpnu zmluvou v roku 2015 (odsek 21. odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie a odsek 69. odôvodnenia napadnutého rozsudku) sa nachádza stavba - miestna komunikácia IV. triedy vo vlastníctve žalovaného (odsek 44. odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie), pre ktorú bolo vydané kolaudačné rozhodnutie v roku 1992 (odsek 69. odôvodnenia napadnutého rozsudku). Ďalej na pozemku viazne vecné bremeno podľa § 4 zákona č. 66/2009 Z. z. (odsek 22. až 24. odôvodnenia uznesenia súdu prvej inštancie). Súd prvej inštancie dospel k skutkovému záveru, že dovolateľ už pri kúpe pozemku vedel, že bude obmedzený na svojich vlastníckych právach, pretože už v čase kúpy sa stavba nachádzala na pozemku (odsek 47. odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie). Dovolateľ podľa súdu prvej inštancie uplatňuje rovnaké alebo podobné nároky voči subjektom verejného práva, čo vyvoláva pochybnosti, či má záujem na dosiahnutí trvalého usporiadania vzťahov so žalovaným alebo sa snaží len vytvárať zisk a ťažiť z dôsledkov zmien v spoločenskom režime (odsek 49. odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie). Na to nadväzuje skutkový záver, že špekulatívne nadobúdanie vlastníckeho práva len za účelom vytvárania zisku v dôsledku právnych reziduí z minulosti nemožno hodnotiť ako súladné s dobrými mravmi (odsek 50. odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie). Odvolací súd zhodnotil, že súd prvej inštancie správne zistil skutkový stav (odsek 56. odôvodnenia napadnutého rozsudku).

24. Vzhľadom na abstraktnú hypotézu právnej normy obsiahnutej v ustanovení § 3 ods. 1 OZ, závisí od každého prípadu aké konkrétne okolnosti budú súdom podriadené pod hypotézu danej právnej normy (9Cdo/213/2021 alebo aj Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky z 5. decembra 2002 sp. zn. 21Cdo/486/2002). Z uvedeného dôvodu môže vzniknúť pre určité konkrétne prípady špecifická rozhodovacia prax, a teda za akých okolností je výkon určitého práva v rozpore s dobrými mravmi. Takým prípadom je aj otázka, za akých okolností je dovolanie sa premlčania, resp. uplatnenie (vznesenie) námietky premlčania ako výkon hmotnoprávneho súkromného subjektívneho práva v rozpore s dobrými mravmi. Vzhľadom na povahu § 3 ods. 1 OZ možno stanoviť všeobecné znaky správania, kedy sa výkon práva ocitá v rozpore s dobrými mravmi. Pritom, ale bude vždy vecou súdu, aby podriadil konkrétne okolnosti prípadu do daného rámca správania a posúdil, či výkon konkrétneho práva je v rozpore s dobrými mravmi (7Cdo/301/2021). Takto je teda potrebné nazerať aj na dovolací dôvod nesprávneho právneho posúdenia veci, ktorý spočíva vo vymedzení nesprávnosti súdov nižšieho stupňa v právnom posúdení veci. Na účely § 3 ods. 1 OZ ide o nesprávnosť v subsumovaní konkrétnych okolností prípadu pod danú právnu normu. Určitá okolnosť sa môže v dovolacom konaní ukázať ako nerelevantná, k takému záveru však možno dospieť len v rámci posudzovania dôvodnosti dovolania. Tejto fáze však musí predchádzať záver súdu o prípustnosti dovolania, a teda aj v rozsahu posúdenia, či od právnej otázky vychádzajúcej z dovolateľom vymedzeného nesprávneho právneho posúdenia veci dovolaním napadnuté rozhodnutie záviselo.

25. Čo sa týka právnej otázky, ktorú sformuloval dovolateľ, po jej úprave zo strany najvyššieho súdu, najvyšší súd neupiera, že napadnutý rozsudok závisel od aplikácie § 3 ods. 1 OZ. Právna otázka je však v zmysle naznačených okolností (odsek 23. odôvodnenia tohto rozhodnutia), z ktorých súdy nižšieho stupňa vychádzali pri právnom posudzovaní veci, nedostatočná, keďže právne posúdenie veci vymedzené dovolateľom neobsiahlo všetky pre súdy nižšieho stupňa rozhodné okolnosti. Nešlo totiž len o samotné nadobúdanie pozemkov zastavaných stavbami vo vlastníctve tretích osôb a následné uplatňovanie si práva, ale aj to, čo sa sledovalo nadobúdaním pozemkov pri využití dôsledkov spoločenských zmien a pochybnostiach o záujme na trvalom usporiadaní vzťahov. Napadnutý rozsudok preto nezávisel od otázky tak, ako bola špecifikovaná dovolateľom po jej úprave najvyšším súdom. Tým je v tejto časti daný dôvod pre odmietnutie dovolania podľa § 447 písm. c) v spojení s § 421 CSP.

Akékoľvek ďalšie námietky uplatnené v rámci tohto dovolacieho dôvodu vo vzťahu k otázke výkonu práva v rozpore s dobrými mravmi sú tak bezpredmetné a z toho dôvodu sa nimi nebude najvyšší súd zaoberať. Ak by aj dovolateľ nepovažoval vysvetlenie právneho záveru súdov nižšieho stupňa o výkone práva v rozpore s dobrými mravmi za presvedčivé, mal uplatniť dovolací dôvod podľa § 431 v spojení s § 420 písm. f) CSP a spôsobom predpokladaným zákonom ho vymedziť, čo však neurobil.

Forma poskytnutia primeranej náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva

26. Čo sa týka právneho posúdenia formy primeranej náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva vecným bremenom zriadeným podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z., najvyšší súd konštatuje, že tento dovolací dôvod bol vymedzený v súlade so zákonom, keď z neho vyplýva konkrétne právne posúdenie, ktoré považuje dovolateľ za nesprávne a v čom táto nesprávnosť spočíva. Možno zhrnúť, že podľa dovolateľa súd dospel k nesprávnemu právnomu záveru, že predmetná náhrada je jednorazová a právo na ňu vzniklo dňom účinnosti zákona, majú za to, že náhrada je opakovaná a právo na ňu vzniká samostatne za každý deň trvania vecného bremena do vykonania pozemkových úprav. Najvyšší súd považuje dovolateľom označenú právnu otázku (odsek 7. odôvodnenia tohto rozhodnutia) za zodpovedajúcu vymedzenému dovolaciemu dôvodu, a preto do nej zasiahne len v rámci štylistiky textu, a to najmä v záujme jej spresnenia podľa príslušnej právnej úpravy (III. ÚS 580/2021). Ide o nasledovnú právnu otázku: Má primeraná náhrada za obmedzenie vlastníckeho práva vecným bremenom vzniknutým podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. povahu jednorazovej náhrady, na ktorú vzniklo právo dňom účinnosti daného zákona alebo má povahu opakujúceho sa plnenia, na ktoré vzniká právo postupne až do vykonania pozemkových úprav?

27. Právna otázka týkajúca sa formy náhrady už bola vyriešená, a to v ustálenej rozhodovacej praxi najvyšších súdnych autorít. Táto prax sa vyvíjala nasledovne. V prvom rade je potrebné poukázať na ustálenie právneho názoru, že právo na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva podľa § 23 ods. 5 zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov vzniklo ex lege jednorazovo tomu, kto bol vlastníkom zaťaženého pozemku ku dňu účinnosti tohto zákona (1. septembra 1993). Z predmetného ustanovenia nevyplýva ďalšiemu vlastníkovi zaťaženého pozemku právo na náhradu za pretrvávajúce obmedzenie jeho vlastníckych práv [3Cdo/49/2014 (R 73/2016)]. Tento právny názor sa tak týka práva na primeranú náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva vecným bremenom vzniknutým podľa iného zákona. Napriek tomu však najvyšší súd považoval právnu otázku o forme poskytnutia primeranej náhrady v súvislosti s vecným bremenom podľa zákona č. 66/2009 Z. z. za obdobnú k tej súvisiacej s vecným bremenom podľa zákona č. 182/1993 Z. z. Keďže predmetné vecné bremená majú podľa najvyššieho súdu všetky jednotiace znaky, vyššie uvedený ustálený právny názor (R 73/2016) prevzal a plne aplikoval na primeranú náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva vecným bremenom vzniknutým podľa zákona č. 66/2009 Z. z. (2Cdo/194/2018). V takejto aplikácii práva ústavný súd nevzhliadol neústavnosť (IV. ÚS 539/2020, III. ÚS 68/2019, III. ÚS 340/2021, III. ÚS 272/2022, IV. ÚS 564/2022, IV. ÚS 236/2023, III. ÚS 621/2023). Následne najvyšší súd konzistentne v prípadoch, kde sa posudzovala predmetná forma primeranej náhrady vychádzal výslovne z uznesenia najvyššieho súdu z 26. augusta 2019 sp. zn. 2Cdo/194/2018, ktorého časť odôvodnenia týkajúcu sa aj aplikácie rozsudku najvyššieho súdu zo 14. apríla 2016 sp. zn. 3Cdo/49/2014 (R 73/2016) prevzal a označil za ustálenú rozhodovaciu prax najvyššieho súdu (8Cdo/17/2019, 1Cdo/99/2019, 2Cdo/151/2020, 7Cdo/292/2021, 4Cdo/102/2022). Z uvedeného tak vyplýva, že primeraná náhrada za obmedzenie vlastníckeho práva vecným bremenom vzniknutým podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. má povahu jednorazovej náhrady, na ktorú vzniklo právo dňom účinnosti daného zákona, a to navyše tomu, kto bol vlastníkom zaťaženého pozemku ku dňu účinnosti zákona.

28. Právny záver súdov nižšieho stupňa o jednorazovej forme poskytnutia primeranej náhrady a o okamihu premčania nároku na takúto náhradu tak bol v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyššieho súdu. Tým je v tejto časti daný dôvod pre odmietnutie dovolania podľa § 447 písm. c) v spojení s § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

K prípustnosti a dôvodnosti dovolania podľa § 420 písm. f) a § 431 CSP

29. Úspešné uplatnenie dovolania z dovolacieho dôvodu podľa § 431 CSP je nevyhnutne podmienené okrem iného záverom najvyššieho súdu o prípustnosti dovolania podľa § 420 CSP. Predpokladom prípustnosti dovolania pre tzv. vady zmätočnosti podľa § 420 CSP je, že dovolanie smeruje proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa konanie končí. Najvyšší súd tak musí skúmať, či napadnuté uznesenie má povahu niektorého zo zákonom predpokladaných rozhodnutí umožňujúcich najvyššiemu súdu, uskutočniť ďalší prieskum dovolania spočívajúci najmä v prieskume dôvodnosti dovolania.

30. Rozsudok súdu prvej inštancie bol vydaný na podklade žaloby dovolateľa (odsek 1. odôvodnenia tohto rozhodnutia), ktorá je v zmysle § 123 ods. 2 CSP podaním vo veci samej, pričom súd prvej inštancie ním rozhodol o žalobou uplatnenom nároku. Rozsudkom súdu prvej inštancie sa tak rozhodlo o materii konania, t. j. o veci samej. Napadnutý rozsudok bol vydaný na podklade odvolania proti rozsudku súdu prvej inštancie v časti týkajúcej sa žalobou uplatneného nároku. Odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil, a teda posudzoval správnosť rozhodnutia vydaného o otázke, vyriešenie ktorej sa daným rozhodnutím meritorne končilo. Preto najvyšší súd dospel k záveru, že napadnutý rozsudok je rozhodnutím vo veci samej v intenciách prípustnosti dovolania podľa § 420 CSP.

31. Takýmto postupom najvyšší súd preskúma prípustnosť dovolania ešte predtým, ako pristúpi k skúmaniu ďalšej podmienky prípustnosti, a to či v konaní došlo k vade uvedenej v § 420 písm. f) CSP (ktorú dovolateľka ako dovolací dôvod uplatňuje). Túto možno vyvodiť len zo samotného dovolania, a to konkrétne z tzv. vady zmätočnosti ako dovolacieho dôvodu vymedzeného v dovolaní spôsobom predpokladaným v § 431 CSP.

32. Dovolateľ v dovolaní uplatnil námietky, ktoré smerujú proti nedostatočnému odôvodneniu súdneho rozhodnutia, a to vo vzťahu k otázke o forme poskytnutia náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva vzniknutým vecným bremenom a na ňu nadväzujúcu otázku premlčania. Hoci sa sudy nižšieho stupňa zaoberali otázkou premlčania, z ich rozhodnutí však nevyplyva, že dôvodom, pre neposkytnutie ochrany dovolateľovmu právu bolo premlčanie jeho nároku. Aby sa jednalo o dovolacie námietky v intenciách § 420 písm. f) CSP, musí sa jednať o námietky smerujúce k okolnostiam, ktoré boli pre rozhodnutia súdov nižšieho stupňa podstatné (IV. ÚS 14/07, II. ÚS 596/2018, I. ÚS 515/2020, III. ÚS 333/2021, III. ÚS 439/2022). Bez ohľadu na to, aby najvyšší súd skúmal, či tieto námietky boli vymedzené v zmysle zákona, vzhľadom na uvedené môže uzavrieť, že v tejto časti je dovolanie neprípustné, keďže namietanou vadou nemôže napadnutý rozsudok trpieť, ak namietané vady sa týkajú pre rozhodnutia súdov nižšieho stupňa nepodstatných okolností. Zároveň v rámci otázky premlčania namieta aj právne posúdenie. Nielenže toto právne posúdenie nebolo pre súd podstatné, ale zároveň k porušeniu práva na spravodlivý proces v intenciách § 420 písm. f) CSP nedochádza nesprávnym právnym posúdením veci.

33. K námietke o nevysvetlení aplikácie rozhodnutí pod sp. zn. 8Cdo/17/2019 a 3Cdo/49/2014 najvyšší súd uvádza, že už súd prvej inštancie vysvetlil ich aplikáciu, a to tak, že uviedol právny názor, z ktorého nakoniec vyplýva, že na náhradu za vecné bremeno podľa zákona č. 66/2009 Z. z. sa aplikuje rovnaký právny názor prijatý vo vzťahu k náhrade za vecné bremeno podľa zákona č. 182/1993 Z. z. (odsek 60. odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie), pričom konštatoval, že sa jedná o ustálenú rozhodovaciu prax najvyššieho súdu a v súvislosti s tým odkázal na rozhodnutie vo veci po sp. zn. 8Cdo/17/2019. Keďže sa malo jednať o aplikáciu právneho názoru k náhrade za vecné bremeno podľa zákona č. 182/1993 Z. z. uviedol myšlienkový postup sudcu vo veci 3Cdo/49/2014, ktorý bol prevzatý aj vo veci 8Cdo/17/2019. Uvedené tak dáva dostatočnú odpoveď, prečo došlo v danej veci k aplikácii týchto rozhodnutí. Obdobnú námietku dovolateľ však ani neuplatnil v odvolaní. Čo sa týka zas námietky o rozhodnutí v rozpore s nálezom ústavného súdu z 12. októbra 2016 sp. zn. PL. ÚS 42/2015, dovolateľ výslovne v odvolaní takúto námietku neuplatnil. Tento nálež v odvolaní uvádzal v súvislosti s jeho argumentáciou o tom, že v prípade, na ktorý sa aplikuje zákon č. 66/2009 Z. z. sa nejedná o jednorazovú náhradu. Keďže sa nejedná o námietku, ktorú dovolateľ mohol uplatniť v odvolaní, ale neuplatnil, najvyšší súd na ňu nebude prihliadať ako na dovolaciu námietku. Najvyšší súd však naviac poukazuje na

rozhodnutia, z ktorých vyplýva, že predmetný nález nemá vplyv na už ustálený právny názor (odsek 27. odôvodnenia tohto rozhodnutia) k forme poskytnutia náhrady za zriadenie vecného bremena podľa zákona č. 182/1993 Z. z., resp. zákona č. 66/2009 Z. z. a k okamihu začatia plynutia premlčacej doby (2Cdo/194/2018, I. ÚS 514/2023, III. ÚS 621/2023, 2Cdo/194/2018, 8Cdo/17/2019, 1Cdo/99/2019, 2Cdo/151/2020, 7Cdo/292/2021).

34. Vzhľadom na vyššie uvedené, najvyšší súd konštatuje neprípustnosť dovolania, a to v intenciách § 420 písm. f) CSP, ako aj § 421 CSP. Z uvedeného dôvodu je daný dôvod na odmietnutie dovolania podľa § 447 písm. c) CSP.

35. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.